

Kortelė:

943604_RegNr_I-3028-257/2014

<http://www.infolex.lt/tp/943604>

Administracinė byla Nr. I-3028-257/2014

Teisminio proceso Nr. 3-64-3-02483-2014-0

Procesinio sprendimo kategorija 15.2.3.2.; 74

(S)

ŠIAULIŲ APYGARDOS ADMINISTRACINIS TEISMAS

S P R E N D I M A S

LIETUVOS RESPUBLIKOS VARDU

2014 m. gruodžio 5 d.

Šiauliai

Šiaulių apygardos administracinio teismo teisėja Laisvutė Kartanaitė,

sekretoriaujant Rimai Sakalauskaitei,

nedalyvaujant pareiškėjui J. B.,

nedalyvaujant atsakovo Lietuvos valstybės, atstovaujamos Šiaulių tardymo izoliatoriaus, atstovui,

rašytinio proceso tvarka išnagrinėjo administracinę bylą pagal pareiškėjo J. B. skundą atsakovui Lietuvos valstybei, atstovaujamai Šiaulių tardymo izoliatoriaus, dėl neturtinės žalos atlyginimo.

Teismas, išnagrinėjęs pateiktą skundą,

n u s t a t ė :

Pareiškėjas J. B. (toliau – ir pareiškėjas) kreipėsi į teismą su skundu, prašydamas priteisti iš Lietuvos valstybės, atstovaujamos Šiaulių tardymo izoliatoriaus, neturtinę žalą.

Pareiškėjas J. B. į teismo posėdį neatvyko, apie bylos nagrinėjimo vietą ir laiką pranešta tinkamai, teismo šaukimu (81 b. l.). Pareiškėjas posėdyje dalyvauti nepageidauja (80 b. l.). Pareiškėjas skunde (2–10 b. l.) nurodė, kad jam būnant Šiaulių tardymo izoliatoriuje nuo 2014-07-16 iki 2014-08-08 buvo nesilaikoma nustatyto vienam asmeniui skirto 3,6 m² gyvenamojo ploto normos. Kameroje, kurioje jis buvo, tualetas buvo atskirtas nuo gyvenamosios patalpos mūrine pertvara, bet nebuvo atskiros oro šalinimo sistemos, todėl sanitarinio mazgo kvapai patekdavo į gyvenamąją patalpą, taip pat buvo vedamas į dušą, kuriuo naudojasi ir asmenys, sergantys užkrečiamomis ligomis, taip pat jis nebuvo informuotas ir suteikta galimybė išskalbti drabužius, juos išdžiovinti. Jis kameroje plovė rūbus šaltu vandeniu, rūbai greitai nedžiūvo, o kai išdžiūdavo, ant jų

atsirasdavo pelėsis. Jam taip pat nebuvo išduotos asmens higienos priemonės (skalbiamaisiai ir tualetiniai muilai, tualetinis popierius, dantų šepetėlis, dantų pasta, vienkartiniai skustuvai), o kameroje nebuvo atliekama dezinfekcija, dezinfekcija ir deratizacija, neveikė patalpų vėdinimo ar kondicionavimo sistema, lango nebuvo galima atidaryti, nes jis buvo sulūžęs, kameroje trūko dienos šviesos, langai buvo murzini, nebuvo valymo priemonių, nebuvo pavojaus mygtuko, nebuvo informuotas apie savo teises, nors buvo laikomas ne bendroje kameroje, tačiau vežant pas gydytojus, psichologą, atvykstant į izoliatorių ir iš jo išvykstant, buvo vedžiamas kartu su kitais kalinamaisiais, kurie nėra buvę valstybės tarnautojai ar pareigūnai. Kiti asmenys matė, iš kurios kameros buvo išvedamas. Neturtinė žala pasireiškė, nes buvo laikomas nežmoniškomis sąlygomis, nebuvo laikomasi higienos normų, trūko privatumo, patyrė didelį diskomfortą, nemalonius pojūčius, stresą, buvo žeminama jo garbė ir orumas. Įrodinėdamas neturtinę žalą vadovaujasi Lietuvos Respublikos teisės aktais, ES teisės aktais, juos cituoja, nurodo Lietuvos ir EŽTT praktiką. Prašo jo skundą patenkinti ir priteisti jam iš atsakovo 10 000 Lt neturtinės žalos atlyginimą.

Atsakovo Lietuvos valstybės, atstovaujamos Šiaulių tardymo izoliatoriaus, atstovas į posėdį neatvyko, apie bylos nagrinėjimo vietą ir laiką pranešta tinkamai, teismo šaukimu (79 b. l.).

Atsakovas Lietuvos valstybė, atstovaujama Šiaulių tardymo izoliatoriaus, atsiliepime (53–61 b. l.) nurodė, kad prašo pareiškėjo skundą dėl neturtinės žalos atlyginimo atmesti kaip nepagrįstą, o skundą nagrinėti atsakovo atstovui nedalyvaujant.

Atsakovas atsiliepime nurodė, jog Kalėjimų departamento prie Lietuvos Respublikos teisingumo ministerijos direktoriaus 2010 m. gegužės 11 d. įsakymo Nr. V-124 „Dėl didžiausio tardymo izoliatoriuje ir areštiniėje leidžiamų laikyti asmenų skaičiaus ir minimalaus ploto, tenkančio vienam asmeniui, tardymo izoliatoriaus ir areštinės kameroje nustatymo“ 1.3 punktas nustatė, kad iki Laisvės atėmimo vietų modernizavimo strategijos įgyvendinimo priemonių 2009–2017 metų plane, patvirtintame Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2009 m. rugsėjo 30 d. nutarimu Nr.1248, numatytų priemonių įgyvendinimo vienam asmeniui tenkantis minimalus plotas tardymo izoliatoriaus ir areštinės kameroje negali būti mažesnis kaip 3,6 m². Pažymi, kad teisinis reglamentavimas nenustato tam tikrų baldų ar įrenginių užimamo ploto įtakos skaičiuojant kameros plotą, todėl preziumuojama, kad skaičiuojant vienam asmeniui tenkanti kameros plotą visas kameros plotas dalijamas iš kameroje laikomų asmenų skaičiaus.

Kaip matyti iš Šiaulių tardymo izoliatoriaus Įskaitos skyriaus 2014-10-27 pažymos Nr. 69/06-4960 „Dėl J. B.“, pareiškėjas į Šiaulių tardymo izoliatorių pirmą kartą etapuotas 2014-07-16 ir įstaigoje laikytas iki 2014-08-08. Šiaulių tardymo izoliatoriuje buvo laikomas kameroje Nr. 40 su dar 3–7 asmenimis ir vienam asmeniui teko nuo 3,28 m² iki 7,64 m², o tai leidžia daryti išvadą, jog labai neilgą laiką pareiškėjui teko nežymiai mažesnis kalnimo kameros plotas nei nustatyta norma, praktiškai visuomet ji atitiko nustatytas higienos normas ar netgi buvo viršijama.

Atsakovas atkreipė dėmesį į asmenų laikymo kardomojo kalnimo įstaigose specifika: toje pačioje kameroje laikomų asmenų skaičius per tą pačią parą nėra pastovus (dalis kviečiama pas ikiteisminio tyrimo pareigūnus, etapuojama į teismus, areštines, pataisos namus ir atitinkamą laiką nebūna kameroje). Kaip pažymėjo Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas 2012 m. liepos 9 d. sprendime administracinėje byloje Nr. A-146-1527/2012, ši aplinkybė (kintantis asmenų skaičius kameroje) turi įtakos vienam asmeniui tenkančio ploto normos kameroje kaitai, nes daliai asmenų išvykus likusiems kameroje asmenims tenka daugiau kameros bendrojo ploto. Todėl net mažiausio ploto kameroje, keičiantis kalninių asmenų skaičiui per parą, plotas, tenkantis vienam asmeniui, kinta nuo mažesnio už nustatytą iki viršijančio normą.

Pareiškėjas Šiaulių tardymo izoliatoriuje per minėtą laikotarpį iš viso buvo laikomas tik 24 dienas. Pasivaikščiojimo laiku (1 val. per dieną), medicininių apžiūrų metu, prausimosi pirtyje metu asmenys nebūna gyvenamojoje kameroje. Pareiškėjo pretenzijos atsakovui dėl šio laikotarpio laikytinos nepagrįstomis ir nesuteikiančiomis pagrindo Šiaulių tardymo izoliatoriaus pareigūnų

veiksmus pripažinti neteisėtais. Nenustačius dėl šio laikotarpio Šiaulių tardymo izoliatoriaus neteisėtų veiksmų (vienos iš viešosios atsakomybės sąlygų), pareiškėjo reikalavimas dėl žalos atlyginimo už šį laikotarpį negali būti tenkinamas.

Atsakovas pabrėžia, kad įstaiga veikia 1911 m. pastatyname pastate, yra nuolat perpildyta. Šiaulių tardymo izoliatoriaus administracija dėl objektyvių priežasčių ne visuomet turi galimybę užtikrinti vienam asmeniui 3,6 kv.m ploto, bet tokia situacija nėra pastovi ir priklauso ne nuo institucijos kompetencijai priklausančių veiksmų atlikimo ar neatlikimo, įstaiga negali daryti įtakos suimtųjų (nuteistųjų) skaičiui ir nėra atsakinga už nustatyto kalinamųjų asmenų skaičiaus reikalavimo viršijimą, o jų nepriimti neturi teisinio pagrindo. Kai kurios kameros gali būti perpildytos ir vienam asmeniui tenkantis gyvenamosios patalpos plotas ne visada siekia teisės aktuose nustatyta ribą. Esant tokiai situacijai, tardymo izoliatoriaus administracija stengiasi, kad suimtieji ir nuteistieji, kurių laikymo sąlygos ne visiškai atitinka nustatytus reikalavimus, tokiomis sąlygomis būtų laikomi kuo trumpesnę laiką, t. y. atsiradus galimybei perkelti į laisvesnes kameras.

Pareiškėjo laikymo Šiaulių tardymo izoliatoriuje metu kameroje Nr. 103 nebuvo atlikta sąlygų atitikimo higienos reikalavimams patikrinimų.

Kalėjimų departamento prie Lietuvos Respublikos teisingumo ministerijos direktoriaus 2009 m. liepos 10 d. įsakymu Nr. V-176 patvirtintų Tardymo izoliatorių įrengimo ir eksploatavimo taisyklių 13 punkte nustatyta, kad gyvenimo ir buities sąlygos kameroje turi atitikti Lietuvos Respublikos higienos normas. Tardymo izoliatorių įrengimo ir eksploatavimo taisyklių 2 punktas nustato: taisyklės taikomos naujai statomiems, rekonstruojamiems ar kapitaliai remontuojamiems tardymo izoliatoriams. Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro 2010 m. kovo 30 d. įsakymu Nr. V-241 patvirtintos Lietuvos higienos normos HN 76:2010 „Laisvės atėmimo vietos: bendrieji sveikatos saugos reikalavimai“ 2 punktas įtvirtina analogiško pobūdžio nuostatą: veikiančioms laisvės atėmimo vietoms taikomi tik tie šios higienos normos reikalavimai, kurie nesusiję su pastato ar patalpų rekonstrukcijos darbais. Šiaulių tardymo izoliatorius pastatytas ir įrengtas iki Kalėjimų departamento prie Lietuvos Respublikos teisingumo ministerijos direktoriaus įsakymo „Dėl tardymo izoliatorių įrengimo ir eksploatavimo taisyklių patvirtinimo“ ir Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro įsakymo „Dėl Lietuvos higienos normos HN 76:2010 „Laisvės atėmimo vietos: bendrieji sveikatos saugos reikalavimai“ patvirtinimo“ įsigaliojimo, todėl nagrinėjamu atveju, analizuojant pareiškėjo laikymo įstaigoje sąlygas, taikytinos tik tos taisyklių nuostatos ir tie higienos normos reikalavimai, kurie nesusiję su pastato ar patalpų rekonstrukcijos darbais. Atsižvelgiant į tai, kas išdėstyta, atsakovas pabrėžia, jog negalima konstatuoti įstaigos neteisėto veikimo, kiek tai susiję su pareiškėjo argumentais dėl ventiliacijos nebuvo sanitariniame mazge, nes šie įrengimo reikalavimai susiję su pastato ar patalpų rekonstrukcijos darbais. Pagal higienos normos 24 punktą, gyvenamosios patalpos turi būti vėdinamos per langus, išskyrus patalpas, kuriose veikia mechaninė patalpų vėdinimo ar kondicionavimo sistema. Šiaulių tardymo izoliatoriaus gyvenamosios kameros yra vėdinamos natūraliu būdu (per langus bei duris). Mikroklimato parametrai kameroje priklauso nuo kameros įrengimo, jose esančių asmenų skaičiaus ir kitų aplinkybių (tokių, kaip lauko temperatūra, asmenų judėjimas į kamerą ir iš jos ir kt.). Kadangi Šiaulių tardymo izoliatoriuje dėl pastato statuso negali būti atliekami rekonstrukcijos ar kapitalinio remonto darbai, higienos normos HN 76:2010 reikalavimai, susiję su šiais darbais, netaikytini ir įstaiga negali būti pripažįstama atsakinga dėl nustatomų šių reikalavimų pažeidimų. Atsižvelgiant į tai, kas išdėstyta, atsakovas pabrėžia, jog negalima konstatuoti įstaigos neteisėto veikimo, kiek tai susiję su pareiškėjo argumentais dėl ventiliacijos nebuvimo sanitariniame mazge, nes šie įrengimo reikalavimai susiję su pastato ar patalpų rekonstrukcijos darbais.

Šiaulių tardymo izoliatoriaus Apsaugos ir priežiūros skyriaus 2014-11-04 pateikė pažymą Nr. 60/09-46330, joje pažymėjo, kad vadovaujantis „Tardymo izoliatorių įrengimo ir eksploatavimo taisyklių, patvirtintų Kalėjimų departamento prie Lietuvos Respublikos teisingumo ministerijos direktoriaus 2009 m. liepos 10 d. įsakymu Nr. V-176 2 p., *reikalavimas įrengti vidinio ryšio sistemą kameroje yra taikomas tik naujai statomiems, rekonstruojamiems ir kapitaliai*

remontuojamiems tardymo izoliatoriams, todėl pagalbos mygtuko įrengimas Šiaulių tardymo izoliatoriaus kameroje negalimas dėl įstaigos statuso. Jokie kiti teisės aktai pagalbos mygtuko įrengimo tardymo izoliatoriaus kameroje nereglamentuoja. Pareiškėjo pretenzijos dėl pagalbos mygtuko neįrengimo yra nepagrįstos *jokiu teisiniu reglamentavimu*, o tik grįstos prielaidomis, todėl neturi pagrindo.

Atsakovas pažymi, kad Šiaulių tardymo izoliatoriaus pastatas įtrauktas į LR nekilnojamojų vertybių sąrašą, todėl kai kurių nuolat nustatomų trūkumų pašalinti neįmanoma (t. y. kadangi nėra galimybės padidinti langų angas, nėra galimybės įrengti papildomą ventiliacijos sistemą ir padidinti oro judėjimo greitį). *Apgyvendinti asmenys, kurie reguliariai vėdina, prižiūri ir tvarko savo kameras, neturi problemų dėl vėdinimo.*

Šiaulių tardymo izoliatoriaus režiminio korpuso gyvenamosios kameros įrengtos vadovaujantis Lietuvos higienos normos HN 76:2010 „Laisvės atėmimo vietos: bendrieji sveikatos saugos reikalavimai“ ir Tardymo izoliatorių įrengimo ir eksploatavimo taisyklių, patvirtintų Kalėjimų departamento prie Lietuvos Respublikos teisingumo ministerijos direktoriaus 2009 m. liepos 10 d. įsakymu „Dėl Tardymo izoliatorių įrengimo ir eksploatavimo taisyklių patvirtinimo“ Nr. V-176, reikalavimais.

Visose Šiaulių tardymo izoliatoriaus kameroje yra įrengtas veikiantis sanitarinis mazgas. Tualetas nuo likusio kameros ploto yra atskirtas sienele, kuri yra ne žemesnė kaip 1,5 m aukščio. Toks sanitarinio mazgo įrengimas atitinka galiojančių teisės aktų reikalavimus. Visuomenės sveikatos centras ne vieną kartą pasisakė, kad apšvietimo užtikrinimas yra susijęs su pastato rekonstrukcijos darbais, todėl šis reikalavimas Šiaulių tardymo izoliatoriui nėra taikomas.

Pažymi, kad higienos norma HN 76:2010 nustato pareigas ne tik laisvės atėmimo vietų administracijai, bet ir laisvės atėmimo vietose laikomiems asmenims. Šio teisės akto 58 punkte nurodyta, kad laisvės atėmimo vietose laikomi asmenys privalo nuolat rūpintis švaros ir tvarkos palaikymu gyvenamosiose patalpose. Taigi, pareiškėjo nusiskundimai dėl iš sanitarinio mazgo sklindančio blogo kvapo negali būti vertinami kitaip nei susiję su tuo metu tose gyvenamosiose patalpose gyvenusių asmenų noru ir suinteresuotumu pasirūpinti švara ir tvarka. Atsakovas pažymi, jog pareiškėjas ginčui aktualiais laikotarpiais nesikreipė į įstaigos administraciją dėl to, kad jam ar kitiems nuteistiesiems nesudaromos sąlygos pasirūpinti švara ir tvarka gyvenamojoje patalpoje ar sanitariniame mazge.

Pareiškėjo pretenzijos atsakovui už šį laikotarpį laikytinos nepagrįstomis ir nesuteikiančiomis pagrindo Šiaulių tardymo izoliatoriaus pareigūnų veiksmus pripažinti neteisėtais. Nenustačius dėl šio laikotarpio Šiaulių tardymo izoliatoriaus neteisėtų veiksmų (vienos iš viešosios atsakomybės sąlygų), pareiškėjo reikalavimas dėl žalos atlyginimo už šį laikotarpį negali būti tenkinamas.

Pareiškėjas skundžiasi, jog jam nebuvo sudarytos sąlygos skalbti ir džiovinti drabužius kameroje. Kameroje rūbus tekdavo plauti šaltu vandeniu, jie džiuodavo savaitę laiko, kol ant jų atsirasdavo pelėsis. Lietuvos Respublikos higienos normos HN 76:2010 „Laisvės atėmimo vietos: bendrieji sveikatos saugos reikalavimai“ 21 punkte įtvirtinta, kad laisvės atėmimo vietos kameros tipo patalpos sanitariniame mazge turi būti *įrengta šalto vandens* tiekimo sistema. HN 27 p. numato, kad šalto ir karšto vandens tiekimo sistema turi būti įrengta sveikatos priežiūros tarnyboje, maitinimo įmonėje, sanitarinėje švarykloje, dušinėje, kirpykloje, skalbykloje, trumpalaikių ir ilgalaikių pasimatymų kambariuose, siuntinių priėmimo patalpoje. Atsakovas pažymi, kad jokie teisės aktai nereglamentuoja džiovyklų (virvių skalbiniams džiauti) įrengimo gyvenamosiose kameroje dėl pačių kalinamųjų saugumo. Šiaulių tardymo izoliatoriaus Ūkio skyriaus 2014-07-04 pažymoje Nr. 62/08-149 nurodyta, kad nuo 2011 m. rugsėjo mėn. Šiaulių tardymo izoliatoriuje esantiems suimtiesiems (nuteistiesiems) išduodama patalynė bei rankšluosčiai, taip pat suimtųjų (nuteistųjų) apatiniai drabužiai bei asmeniniai drabužiai bei asmeninė patalynė skalbiama ir džiovinama įstaigoje nemokamai. Sistemškai aiškinant galiojančias teisės akto normas, šiuo atveju

HN 76:2010 64 p., matyti, kad sąlygos skalbtis *laisvės atėmimo vietų veikiančiose skalbyklose* yra sudarytos ir įstaiga neveikė išimtinai neigiamai prieš pareiškėją.

Pareiškėjas savo skunde nurodo, kad į tuos pačius dušus vedami ir asmenys, sergantys užkrečiamomis ligomis. Atsakovas pažymi, kad Šiaulių tardymo izoliatoriaus patalpos dezinfekuojamos, dezinfekuojamos ir deratizuojamos pagal Šiaulių tardymo izoliatoriaus direktoriaus patvirtintą 2012–2013 m. patalpų dezinfekcijos, dezinfekcijos ir deratizacijos grafiką Nr. 20/02-2719, kuriame numatyta, kad dušų patalpos dezinfekuojamos kasdien po kiekvieno pasinaudojimo dušu.

Šiaulių visuomenės sveikatos centras 2013-06-26 ir 2014-02-03 prausimosi-švarinimosi patalpose atliko patikrinimus dėl jų atitikimo higienos normoms. 2013-07-09 patikrinimo metu buvo nustatyta, kad prausimosi-švarinimosi patalpose yra dvi dušinės su 8 dušo rageliais, dušinėse ištraukiamoji ventiliacija neveikia, patalpose pelėsių nėra. *Dušinių, prausyklų valymui ir dezinfekcijai naudojamas dezinfekcinis tirpalas „Sokrena“ 1 % ir Microbac 1,5 %. Tarp suimtųjų maudymosi yra 30 min intervalas, kurių metu atliekama patalpos dezinfekcija. Dušo ir jo prieigų kasdieninio ir generalinio valymo kontrolės žurnalas yra, registracijos įrašai apie jų valymą yra.* Iš pateiktos medžiagos matyti, kad dezinfekcija prausimosi- švarinimosi patalpoje vykdoma tinkamai, todėl pareiškėjo pretenzijos dėl naudojimosi dušu nepagrįstos ir nevertintinos.

Pagal tarptautinių žodžių žodyną, klozetas – tai išvietė su nuplaunamuoju vandeniu. Gyvenamosiose kamerosose klozetai yra įrengti, o pareiškėjo įvardijami jų tariami trūkumai nėra užfiksuoti. Lietuvos higienos normos HN 76:2010 „Laisvės atėmimo vietos: bendrieji sveikatos saugos reikalavimai“ 21 punkto, kuriame nustatyta, kad sanitariniame mazge turi būti unitazas (pagal Tarptautinių žodžių žodyną – klozeto puodas išvietėje, kur yra vandentiekis ir kanalizacija), reikalavimai netaikomi, nes tokio pobūdžio įrengimo reikalavimai taip pat susiję su pastato ar patalpų rekonstrukcijos darbais (Tardymo izoliatorių įrengimo ir eksploatavimo taisyklių 2 p. ir Lietuvos higienos normos HN 76:2010 „Laisvės atėmimo vietos: bendrieji sveikatos saugos reikalavimai“ 2 p.). Pareiškėjo teiginiai dėl neįrengtų klozetų gyvenamosiose kamerosose nepagrįsti.

Atsakovas Šiaulių tardymo izoliatorius pažymi, kad jokie teisės aktai nenumato, kad laisvės atėmimo vietose kalinamiesiems būtų sudarytos sąlygos skalbtis ir džiovintis rūbus jų gyvenamosiose kamerosose. Sistemiskai aiškinant galiojančias teisės normas, šiuo atveju HN 76:2010 64 p., matyti, kad sąlygos skalbtis *laisvės atėmimo vietų veikiančiose skalbyklose* yra sudarytos ir įstaiga neveikė išimtinai neigiamai prieš pareiškėją. Šiaulių tardymo izoliatorius teismui pateikia medžiagą, t. y. Šiaulių tardymo izoliatoriaus Ūkio skyriaus 2014-11-03 pažymą Nr. 62/08-319, iš kurios matyt, kad Šiaulių tardymo izoliatoriuje kalinamųjų apatiniai drabužiai ir asmeninė patalynė skalbiama nemokamai, o nuo 2011 m. spalio mėn. įstaigoje esantiems suimtiesiems (nuteistiesiems) taip pat teikiamos ir viršutinių drabužių skalbimo ir cheminio valymo paslaugos už suimtųjų (nuteistųjų) asmeninėse sąskaitose esančias lėšas.

Atsakovas tinkamai įgyvendina minėtus reikalavimus, todėl pareiškėjo pretenzijos dėl galimybės skalbtis ir džiovinti savo rūbus yra nepagrįstos ir neturi teisinio pagrindo.

Pareiškėjas skunde teismui nurodo, kad Šiaulių tardymo izoliatoriuje jis nebuvo pilnai aprūpintas pirmo būtinumo higienos priemonėmis.

Pagal Lietuvos Respublikos suėmimo vykdymo įstatymo 1 straipsnio 1 dalį, suėmimą vykdančias įstaigas, suėmimo vykdymo tvarką ir sąlygas, taip pat asmenų, laikomų suėmimą vykdančiose įstaigose, teisinę padėtį nustato pastarasis įstatymas. Įstatymo 44 straipsnio 2 dalyje numatyta, kad kiekvienam suimtajam nemokamai suteikiama atskira miegamoji vieta ir patalynė. Vadovaujantis to paties teisės akto 44 straipsnio 2 dalimi, suimtiesiems užtikrinamos gyvenamųjų patalpų ir buities sąlygos, atitinkančios Lietuvos Respublikos higienos normas. Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro 2010 m. kovo 30 d. įsakymu Nr. V-241 patvirtintos Lietuvos higienos normos HN 76:2010 „Laisvės atėmimo vietos: bendrieji sveikatos saugos reikalavimai“ 63 punktas

nustato: laisvės atėmimo vietose laikomi asmenys turi būti aprūpinami švariais lovos skalbiniais, rankšluosčiais ir asmens higienos priemonėmis pagal teisės akto nustatytas normas [4.20]. Higienos normos 4.20 punktas nukreipia į Lietuvos Respublikos teisingumo ministro 2004 m. birželio 9 d. įsakymą Nr. 1R-139 „Dėl arešto, terminuoto laisvės atėmimo ir laisvės atėmimo iki gyvos galvos bausmės atliekančių nuteistųjų, suimtųjų ir vaikų (kūdikių), esančių pataisos namų vaikų (kūdikių) namuose, materialinio buitinio aprūpinimo normų patvirtinimo“, kurio 1.2 punktu patvirtintos Vyrų ir moterų, laikomų tardymo izoliatoriuose, ir nuteistųjų, atliekančių arešto bausmę ir laisvės atėmimo bausmę kalėjimuose, aprūpinimo apranga, patalyne ir asmens higienos priemonėmis normos. Šiose patvirtintose normose numatytos asmens aprūpinimo tualetiniu popieriumi ir muilu normos. Šiaulių tardymo izoliatoriuje išduodama patalynė: 1 čiužinys, 1 antklodė, 1 pagalvė, 2 paklodės (vietoj užvalkalo antklodei), 1 pagalvės užvalkalas, 2 rankšluosčiai. Laikomiems asmenims 1 kartą per mėnesį yra išduodami: skalbiamasis muilas, tualetinis popierius (1 rulonas). 2009 m. kovo 19 d. Lietuvos Respublikos teisingumo ministro įsakymas Nr. 1R-79 „Dėl teisingumo ministro 2004 m. birželio 9 d. įsakymo Nr. 1R-139 „Dėl arešto, terminuoto laisvės atėmimo ir laisvės atėmimo iki gyvos galvos bausmės atliekančių nuteistųjų, suimtųjų ir vaikų (kūdikių), esančių pataisos namų vaikų (kūdikių) namuose, materialinio buitinio aprūpinimo norų patvirtinimo“ pakeitimo“ numatyta, kad *Suimtiesiems kas mėnesį išduodami: dantų šepetėlis, dantų pasta (50 ml), vienkartiniai skustuvai (iki 4 vnt.)*. Pareiškėjas neturtinės žalos atsiradimą sieja su aplinkybe, jog tariamai jam nebuvo išduodamos higienos priemonės. Atsakovas teismui pateikia J. B. Aprūpinimo drabužiais, avalyne ir patalyne Asmeninės sąskaitos Nr. 1942 kopiją, iš kurios matyti, kad pagal galiojančius teisės aktus ir nustatytas higienos normas, pareiškėjas higienos priemonėmis, popieriumi ir patalyne buvo aprūpintas, puodelio, šaukšto ir dantų šepetėlio pats atsisakė.

Atsakovas dar kartą pažymi, kad pareiškėjas visuomet turi galimybę naudotis savo patalyne, išskyrus pagalvę, čiužinį ir antklodę, kurie įstaigoje išduodami privalomai. Taip pat įstaigoje išduodama patalynė yra nuolat skalbiama ir dezinfekuojama pagal teisės aktų reikalavimus, *susidėvėjusi patalynė pakeičiama nauja*. Pareiškėjo teiginiai dėl jo neaprūpinimo asmens higienos priemonėmis nepagrįsti, netgi priešingai, prieštaraujantys teismui pateiktai medžiagai, todėl negali būti vertintini.

Vadovaujantis Lietuvos Respublikos higienos normos HN 76:2010 „Laisvės atėmimo vietos: bendrieji sveikatos saugos reikalavimai“ nuostatomis (56-60 punktais), gyvenamosios patalpos turi būti kiekvieną dieną valomos drėgnuoju būdu, ant sienų ir lubų neturi būti pelėsių. Lietuvos Respublikos higienos normos HN 76:2010 58 punktas reglamentuoja, kad laisvės atėmimo vietose laikomi asmenys privalo nuolat rūpintis švaros bei tvarkos palaikymu gyvenamosiose patalpose. Teisės aktuose imperatyviai nustatyta pareiga patiems kamerose esantiems asmenims rūpintis švara ir tvarka patalpoje. Kamerų būklė priklauso pirmiausia nuo pačių jose laikomų asmenų elgesio: nesuinteresuoti palaikyti švarą ir tvarką ar tausoti įstaigos patalpas asmenys niokoja įstaigos turtą, blogina patalpų būklę. Taip pat teisės aktuose numatyta, kad kameroje turi būti valymo inventoriaus komplektas (šepetys grindims, šluostė, šiukšlių semtuvėmis ir kibiras). Dėl nepakankamo biudžeto finansavimo, Šiaulių tardymo izoliatorius neturi galimybės visas gyvenamąsias kameras aprūpinti valymo inventoriumi, tačiau esant poreikiui ir suimtiesiems (nuteistiesiems) paprašius, į kiekvieną kamerą išduodamas valymo inventoriaus komplektas, pasinaudojus juo, jis gražinamas atsakingiems pareigūnams. Atsakovas negali būti atsakingas už tai, jog įstaigoje kalinami asmenys nevykdo ar netinkamai vykdo jiems nustatytas pareigas, susijusias su švaros ir tvarkos palaikymo sąlygomis kameroje. Atsakovas niekaip neišskyrė pareiškėjo iš kitų įstaigoje laikomų asmenų ir jam tyčia nesudarė blogesnių laikymo sąlygų ir netaikė kokių nors įstatymo nenumatytų apribojimų.

Ne rečiau kaip vieną kartą per mėnesį būtina atlikti gyvenamųjų patalpų pagrindinį valymą (sienų, lubų, grindų, langų, palangių, įrenginių, baldų ir kt.). Esant reikalui laisvės atėmimo vietų administracija privalo organizuoti profilaktinį aplinkos kenksmingumo pašalinimą (dezinfekciją, dezinfekciją, deratizaciją). Patalpų deratizacija įstaigoje vykdoma esant poreikiui. Informavo, kad patalpų (režiminio korpuso patalpų, gyvenamųjų patalpų, drausmės izoliatorių, paskirstymo

kamerų, priėmimo paskirstymo skyriaus) priežiūra (valymas, dezinfekcija, dezinfekcija, deratizacija) iki 2012 metų Šiaulių tardymo izoliatoriuje buvo vykdoma vadovaujantis tuo metu galiojusiais teisės aktais ir jų nustatytais reikalavimais bei medicinos normomis. Vadovaujantis direktoriaus 2011-12-30 patvirtintu grafiku Nr. 20/01-2719 „Patalpų dezinfekcijos, dezinfekcijos ir deratizacijos grafikas 2012-2013 m.“, atliekama kamerų dezinfekcija, dezinfekcija ir deratizacija. Lietuvos Aukščiausiasis Teismas 2014 m. kovo 19 d. nutartyje administracinėje byloje Nr. A-146-150-14 yra pasisakęs, jog „nėra duomenų, kad pareiškėjas ginčui aktualiomis dienomis kreipėsi į įstaigos administraciją, kad jam nesudaromos sąlygos pasirūpinti švara ir tvarka gyvenamosios patalpos sanitariniame mazge“. Vadinasi, svarbu, kad poreikis būtų aiškus, konkretus ir išreikštas kreipiantis į įstaigos administraciją. Tačiau jokių skundų dėl netinkamos dezinfekcijos vykdymo, nešvaraus tualetų pareiškėjas įstaigos direktoriui nebuvo pateikęs, o dėl šių dalykų pirmą kartą skundžiasi tik savo 2014-10-17 skunde teismui. Iš Šiaulių visuomenės sveikatos centro 2012-07-09 patikrinimo akto Nr. EP-254 matyti, kad „<suimtiesiems apgyvendinimo patalpų valymui išduodama kalcinuota soda. Kamerose valymo inventorių nelaikomas. Kasdieninį patalpų valymą dezinfekcinėmis priemonėmis atlieka tik įstaigos darbuotoja - dezinfektorė. Apgyvendinimo patalpų dezinfekcijai naudojamas „Sokrena“ 1 % dezinfekcinis tirpalas. Tirpalai gaminami kasdien. Darbuotoja saugos duomenų lapus, naudojimo instrukcijas turi. Objekto kasdieninio valymo kontrolės žurnalas yra, jame atžymos apie patalpų valymą yra.>...Įstaigoje profilaktinis aplinkos nukenksminimas atliekamas. Vykdomas mechaninis ir cheminis apdorojimas. Dezinfekcijos, dezinfekcijos, deratizacijos žurnalas yra. Kamerose deratizacija atliekama mechaniniu būdu.“ Atsakovas negali būti atsakingas už tai, jog įstaigoje kalinami asmenys nevykdo ar netinkamai vykdo jiems nustatytas pareigas, susijusias su švaros ir tvarkos palaikymo sąlygomis kamerose. Atsakovas niekaip neišskyrė pareiškėjo iš kitų įstaigoje laikomų asmenų ir jam tyčia nesudarė blogesnių laikymo sąlygų ir netaikė kokių nors įstatymo nenumatytų apribojimų.

Kaip matyti iš teismui pateiktos Šiaulių tardymo izoliatoriaus Įskaitos skyriaus 2014-10-27 pažymos Nr. 69/06-4960, pareiškėjas kalėti į Šiaulių tardymo izoliatorių pirmą kartą buvo etapuotas 2014-07-16 ir įstaigoje buvo laikomas iki 2014-08-08. Pareiškėjo kalinimo Šiaulių tardymo izoliatoriuje laikotarpiu matyti, kad jis buvo laikomas kameroje Nr. 40. Lietuvos Respublikos suėmimo vykdymo įstatymo 10 straipsnio 1 dalies 5 punkte įtvirtinta, kad suimtieji ir nuteistieji, buvę ar esantys valstybės politikais, teisėsaugos, teismų, prokuratūros, kontrolės, valdžios ir valdymo institucijų valstybės tarnautojais, laikomi kameroje atskirai nuo kitų suimtųjų ir nuteistųjų. Pareiškėjo laikymo Šiaulių tardymo izoliatoriuje laikotarpiu suimtieji bei nuteistieji į teritorijoje esančias kameras skirstomi vadovaujantis Šiaulių tardymo izoliatoriaus direktoriaus 2014 m. birželio 19 d. įsakymu Nr. 1/01-157 patvirtintu „Suimtųjų ir nuteistųjų paskirstymo į kameras tvarkos aprašu“. Pagal Aprašo 10 punktą, *suimtųjų (nuteistųjų) paskirstymą į gyvenamąsias kameras vykdo Kriminalinės žvalgybos skyriaus pareigūnai, laikydamiesi Suėmimo vykdymo įstatymo 10 straipsnio reikalavimų, vadovaudamiesi įstaigos direktoriaus patvirtintu suimtųjų (nuteistųjų) atskiro laikymo kameroje planu bei atsižvelgdami į įstaigos užpildymą, kriminogeninę būklę įstaigoje bei suimtojo, nuteistojo prašymą laikyti jį atskirai nuo rūkančių*. Pareiškėjas neskundžia fakto, jog jis, kaip buvęs valstybės pareigūnas, nebuvo laikomas kameroje, kuriose kalinami asmenys, buvę ar esantys valstybės politikais, teisėsaugos, teismų, prokuratūros, kontrolės, valdžios ir valdymo institucijų valstybės tarnautojais. Jis teigia, jog iki paskirstymo į kameras jis buvo vedžiojamas su kitais kalinamaisiais, tai reiškia, jog Šiaulių tardymo izoliatoriaus pareigūnai nesilaikė teisės aktuose nustatytos tvarkos.

Atsakovas pažymi, kad vadovaujantis minėta tvarka, ir iki paskirstymo į gyvenamąsias kameras, laikomasi Suėmimo vykdymo įstatymo 10 straipsnyje nustatytų reikalavimų (Aprašo 4 punktas), todėl pareiškėjo pretenzijos, kad jis būdavo vedamas medicininei apžiūrai kartu su kitais suimtaisiais (nuteistaisiais) ar su jais susitikdavo koridoriuje, nepagrįstos ir nepatvirtintos, nes Šiaulių tardymo izoliatoriaus pareigūnai, vykdydami jiems teisės aktais numatytas funkcijas, vadovaujasi galiojančiais teisės aktais ir laikosi jose nustatytų reikalavimų. Be to, atsakovas pažymi, kad tiek Suėmimo vykdymo įstatymo 10 straipsnyje numatyta tvarka, tiek Šiaulių tardymo izoliatoriaus Suimtųjų ir nuteistųjų paskirstymo į kameras tvarkos apraše reglamentuojama tik

paskirstymo į paskirstymo kameras bei gyvenamąsias kameras tvarka, o ne vedimo per koridorių tvarka. Atsakovas pažymi, kad pareigūnai visuomet stengiasi išvengti situacijų, kuomet koridoriuje gali susitikti pagal izoliavimą skirtingose kamerose laikomi asmenys, todėl kad pareiškėjo minimos pretenzijos nepagrįstos kokiais dokumentais, yra bendro pobūdžio, ir grindžiamos tik prielaidomis, todėl negali būti vertinamos.

Pažymi, kad Lietuvos Respublikos civilinio kodekso 1.138 straipsnyje pateiktame nebaigtiniame sąraše įtvirtinta net keletas galimų asmens teisių gynimo būdų. To paties straipsnio 8 punkte numatyta, kad asmens teisės teismas gina ir kitais įstatymų numatytais būdais. Europos Žmogaus Teisių Teismas ir Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas ne kartą pažymėjo, jog pažeidimo fakto pripažinimas taip pat yra asmens pažeistų teisių gynybos būdas, kuris yra pakankama ir teisinga satisfakcija už patirtą skriaudą. Neturtinė žala priteisiama konkrečiu atveju nustačius, kad teisės pažeidimo pripažinimo nepakanka pažeistai teisei apginti (Europos Žmogaus Teisių Teismo 2003 m. lapkričio 6 d. sprendimas byloje *M. v. Lietuva*, pareiškimo Nr. 53161/1999; Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2008 m. sausio 2 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-7-2/2008; Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2008 m. balandžio 18 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A-444-619/2008). Atsakovas taip pat prašo teismo sprendžiant neturtinės žalos priteisimo pareiškėjui klausimą atsižvelgti į tai, kas aukščiau išdėstyta, bei, kad įstaiga pagal galimybes siekė įgyvendinti galiojančius teisės aktus ir nebuvo neigiamo veikimo, nukreipto išimtinai prieš pareiškėją, pareiškėjo laikymas teisės aktų neatitinkančiomis sąlygomis buvo su pertraukomis ir tik periodinis, neigiamas veikimas buvo mažareikšmis ir nesukėlęs ilgalaikių neigiamų pasekmių.

Pareiškėjo J. B. skundas tenkintinas iš dalies.

Nagrinėjamoje byloje pareiškėjas J. B. skundu kreipėsi į teismą, prašydamas priteisti jam neturtinės 10 000 Lt žalos atlyginimą už laikotarpį nuo 2014-07-16 iki 2014-08-08. Neturtinę žalą pareiškėjas kildina iš esmės iš neteisėtų valdžios institucijos veiksmų neužtikrinant jam tinkamų kalinimo sąlygų Šiaulių tardymo izoliatoriuje.

CK 6.271 straipsnio 1 dalis nustato, kad žalą, atsiradusią dėl valstybės valdžios institucijų neteisėtų aktų, privalo atlyginti valstybė iš valstybės biudžeto nepaisydama konkretaus valstybės tarnautojo ar kito valstybės valdžios institucijos darbuotojo kaltės. Šioje įstatymo normoje numatytos civilinės atsakomybės subjektas yra specialusis – viešas asmuo (valstybė arba savivaldybė). Šis atsakomybės subjekto ypatumas (viešas asmuo) lemia šioje įstatymo normoje numatytos civilinės atsakomybės taikymo ypatumus, kadangi valstybės civilinė atsakomybė atsiranda esant trimis sąlygoms (civilinė atsakomybė be kaltės): valstybės valdžios institucijų neteisėtiems veiksams (neveikimui), žalai ir priežastiniam ryšiui tarp valstybės valdžios institucijų neteisėtų veiksmų (neveikimo) ir žalos. Todėl reikalavimas dėl žalos (tiek turtinės, tiek neturtinės), kuri kildinama iš valdžios institucijų neteisėtų veiksmų, atlyginimo gali būti tenkinamas nustačius minėtų civilinės atsakomybės atsiradimo sąlygų visumą. Nesant bent vienos iš šių sąlygų viešoji atsakomybė negalima.

Lietuvos Respublikos kardomojo kalnimo įstatymo 3 straipsnio 1 dalyje nurodyta, kad tardymo izoliatoriaus administracija, užtikrindama suėmimo vykdymo tvarką ir tinkamas asmenų laikymo tardymo izoliatoriuose sąlygas, vadovaujasi Lietuvos Respublikos Konstitucija, šiuo ir kitais įstatymais, Lietuvos Respublikos tarptautinėmis sutartimis, kitais nacionaliniais ir Europos Sąjungos teisės aktais. Pagal Kalėjimų departamento prie Lietuvos Respublikos teisingumo ministerijos direktoriaus 2010 m. gegužės 11 d. įsakymo Nr. V-124 „Dėl didžiausio tardymo izoliatoriuje ir areštinėje leidžiamų laikyti asmenų skaičiaus ir minimalaus ploto, tenkančio vienam asmeniui, tardymo izoliatoriaus ir areštinės kameroje nustatymo“ 1.3.1 punktą, iki Laisvės atėmimo vietų modernizavimo strategijos įgyvendinimo priemonių 2009–2017 metų plane, patvirtintame Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2009 m. rugšėjo 30 d. nutarimu Nr. 1248, numatytų priemonių įgyvendinimo vienam asmeniui tenkantis minimalus plotas tardymo izoliatoriaus kameroje negali būti mažesnis kaip 3,6 m².

Byloje yra pateikta Šiaulių tardymo izoliatoriaus 2014-10-27 pažyma Nr. 69/06-4960 "Dėl J. B." (17 b. l.), iš kurios matyti, kad pareiškėjas Šiaulių tardymo izoliatoriuje buvo laikomas 24 dienas, t. y. nuo 2014-07-16 iki 2014-08-08 kameroje Nr. 40 (plotas 22,93 m²). Kameroje buvo laikoma nuo 3 iki 7 asmenų ir vienam asmeniui teko nuo 3,28 m² iki 7,64 m², o tai leidžia daryti išvadą, kad pareiškėjui neilgą laiko tarpą ir nežymiai teko mažesnis kalnimo plotas nei nustatyta norma, o tam tikru laikotarpiu ji buvo ir viršijama. Tačiau iš pateiktos pažymos negalima nustatyti, kada ir kiek laiko pareiškėjas buvo laikomas kameroje nepažeidžiant nustatytos vienam asmeniui kameros ploto normos, todėl konstatuotina, jog pareiškėjas 24 dienas buvo laikomas sąlygomis, galimai pažeidžiančiomis teisės aktais nustatytą kameros plotą vienam asmeniui, t. y. atsakovas neveikė taip, kaip pagal įstatymus ši institucija ar jos darbuotojai privalėjo veikti. Teismas atsižvelgia ir į asmenų laikymo kardo mojo kalnimo įstaigo se specifika, kad toje pačioje kameroje laikomų asmenų skaičius per tą pačią parą nėra stabilus (dalis kviečiama pas ikiteisminio tyrimo pareigūnus, etapuojama į teismus ir atitinkamą laiką nebūna kameroje). Neabejotina, kad ši aplinkybė turi įtakos vienam asmeniui tenkančios ploto normos kameroje kaitai, nes daliai asmenų išvykus, likusiems kameroje asmenims tenka daugiau kameros bendrojo ploto.

Iš atsakovo pateikto atsilie pimo matyti, kad pareiškėjo laikymo Šiaulių tardymo izoliatoriuje metu kameroje Nr. 40 nebuvo atlikta sąlygų atitikimo higienos normų reikalavimams patikrinimų. Atsakovas pateikė 2012 m. liepos 9 d. Šiaulių visuomenės sveikatos centro patikrinimo aktą Nr. EP-254 (38–43 b. l., patikrinimas atliktas 2012 m. birželio 25 d.). Patikrinimo metu patikrinimo akte konstatuota, kad įstaigo je gyvenamosios patalpos vėdinamos per langus ir natūralios traukos kanalais, priėmimo-paskirstymo skyriuje laikino sulaikymo kamero se visų kamerų patalpos, sanitariniai įrenginiai išvalyti, priėmimo-paskirstymo skyriuje kabinos tvarkingos, išvalytos, visur pateikta informacija, kad rūkyti draudžiama. Dušo patalpose atliktas einamasis remontas – perdažytos durys, vamzdynas, pakeisti dušo rageliai, patalpose pelėsių nėra, dušinių, prausyklų valymui ir dezinfekcijai naudojamas dezinfekcinis tirpalas „Sokrena“ 1 % ir „Mikrobac forte 1,5 %“. Dušo ir jo prieigų kasdienio ir generalinio valymo kontrolės žurnalas yra, registracija vykdoma. Sanitarinėje švarkloje įrengtos 2 dezinfekcinės kameros. Kasdien dezinfekuojama po 4 partijas minkšto inventoriaus (čiužinių, antklodžių ir pagalvių), dezinfekuojama po 50 min. 110 °C. Dezinfekuojamų daiktų ir minkštojo inventoriaus žurnalas yra, jame nurodyta dezinfekavimo data, laikas, dezinfekuojamų daiktų pavadinimai.

Taip pat patikrinimo akte nurodyta, kad laisvės atėmimo vietoje laikomiems asmenims yra sudarytos galimybės kasdien būti gryname ore. Ant pastato stogo ketvirtame aukšte įrengti pasivaikščiojimo kiemai, jų yra 21. Pasivaikščiojimo kiemai valomi periodiškai. Drėkinami pagal poreikį. Objektų kasdieninio valymo kontrolės žurnalas yra, atžymos apie jų valymą yra. Sergantiems tuberkulioze (TBC) yra paskirtas atskiras pasivaikščiojimo kiemelis Nr. 11. Šis kiemelis dezinfekuojamas po kiekvieno jame suimtųjų, sergančių TBC, apsilankymo.

Įstaigos patalpų valymo planas yra. Bendro naudojimo patalpas valo suimtieji iš ūkio skyriaus. Apgyvendinimo patalpas valymo priemonėmis valosi patys jose laikomi asmenys. Suimtiesiems apgyvendinimo patalpų valymui išduodama kalcinuota soda. Kamero se valymo inventori us nelaikomas. Kasdieninį patalpų valymą dezinfekcinėmis priemonėmis atlieka tik įstaigos darbuotoja-dezinfektorė. Apgyvendinimo patalpų dezinfekcijai naudojamas „Sokrena“ 1 % dezinfekcinis tirpalas. Tirpalai gaminami kasdien. Darbuotoja saugos duomenų lapus, naudojimo instrukcijas turi. Objekto kasdieninio valymo kontrolės žurnalas yra, jame atžymos apie patalpų valymą yra. Šiaulių tardymo izoliatoriaus direktoriaus patvirtinta pagrindinio valymo vykdymo tvarka yra. Įstaigo je profilaktinis aplinkos nukenksminimas atliekamas. Vykdomas mechaninis ir cheminis apdorojimas. Dezinfekcijos, dezinsekcijos, deratizacijos žurnalas yra. Kamero se deratizacija atliekama mechaniniu būdu. Lovos skalbinių išdavimas registruojamas suimtojo kortelėje „Asmeninė sąskaita“. Lovos skalbiniai, čiužiniai, antklodės, pagalvės peržiūrimi ir įvertinami ir, jei reikia, nurašomi kartą per mėnesį. Pagal Šiaulių tardymo izoliatoriuje patvirtintą suimtųjų ir nuteistųjų viršutinių asmeninių drabužių skalbimo ir cheminio valymo tvarką, viršutiniai drabužiai 1 kartą per mėnesį gali būti atiduodami skalbimui ar cheminiam valymui.

Apatiniai rūbai ir asmeninė patalynė yra skalbiami Šiaulių tardymo izoliatoriaus skalbykloje, skalbimo grafiką derinant su suimtųjų maudymosi duše grafiku.

Taigi, iš patikrinimo akto ir Šiaulių tardymo izoliatoriaus pateiktos medžiagos (Patalpų dezinfekcijos, dezinfekcijos ir deratizavimo grafikas 2012–2013 m. (22–27 b. l.) matyti, kad dezinfekcija, dezinfekcija ir deratizacija Šiaulių tardymo izoliatoriuje vykdoma tinkamai, pagal galiojančius teisės aktus, todėl kritiškai vertintinas pareiškėjo aiškinimas, kad jo buvimo izoliatoriuje metu nebuvo atliekama dezinfekcija, dezinfekcija ir deratizacija.

Taip pat yra pateikti: Šiaulių tardymo izoliatoriaus 2014 m. lapkričio 3 d. pažyma Nr. 62/08-319 (19–21 b. l.) „Apie J. B. laikymo sąlygas“ ir 2014 m. lapkričio 4 d. pažyma Nr. 60/09-46330 (18 b. l.), Šiaulių tardymo izoliatoriaus direktoriaus 2011 m. birželio 22 d. įsakymas Nr. 1/01-205 „Dėl suimtųjų (nuteistųjų) gyvenamųjų patalpų tvarkymo ir jose esančio turto naudojimo tvarkos aprašo patvirtinimo“ (29–32 b. l.), Šiaulių tardymo izoliatoriaus direktoriaus 2012 m. lapkričio 20 d. įsakymas Nr. 1/01-236 „Dėl Šiaulių tardymo izoliatoriaus suimtųjų (nuteistųjų) viršutinių asmeninių drabužių skalbimo ir cheminio valymo tvarkos aprašo patvirtinimo“ (33–37 b. l.), iš kurių matyti, kad dėl Šiaulių tardymo izoliatoriaus pastato įtraukimo į Lietuvos Respublikos nekilnojamojo kultūros vertybių sąrašą neįmanoma padidinti natūralios apšvietos, įrengti papildomą ventiliacijos sistemą ir padidinti oro judėjimo greitį bei sumažinti santykinę drėgmę, efektyviai sureguliuoti oro temperatūrą gyvenamosiose kamerose, kadangi nėra galimybės padidinti langų angas, taip pat negalimas pagalbos mygtuko įrengimas. Taip pat minėtuose dokumentuose nurodyta dėl suimtųjų aprūpinimo higienos priemonėmis, patalyne, tvarka dėl patalynės ir viršutinių drabužių skalbimo, cheminio valymo paslaugų, valymo inventoriaus, kamerų dezinfekcijos, sanitarinio mazgo, prausimosi patalpų. Beje, į bylą į pateikta J. B. aprūpinimo drabužiais, avalyne ir patalyne asmeninė sąskaita Nr. 1942 (28 b. l.), iš kurios matyti, kokiomis higienos priemonėmis, popieriumi ir patalyne buvo aprūpintas, o puodelio, šaukšto ir dantų šepetėlio pats atsisakė.

Taip pat pareiškėjas Šiaulių tardymo izoliatoriuje buvo laikomas apgyvendinimo kameroje Nr. 40, laikantis Šiaulių tardymo izoliatoriaus direktoriaus 2014 m. birželio 19 d. įsakymo Nr. 1/01-157 „Dėl suimtųjų ir nuteistųjų paskirstymo į kameras tvarkos aprašo patvirtinimo“ (44-52 b. l.), to neneigia ir pats pareiškėjas, o vedimo koridoriumi tvarka teisės aktuose nėra reglamentuota.

Teismas sutinka su atsakovo atsiliepime (53–61 b. l.) nurodytais argumentais, kad pareiškėjo skunde nurodyti nusiskundimai yra nepagrįsti. Tokią poziciją pagrindžia atsakovo pateikti ir aukščiau išanalizuoti rašytiniai įrodymai. Juo labiau, atsakovas pateikė Šiaulių tardymo izoliatoriaus Socialinės reabilitacijos skyriaus 2014 m. lapkričio 4 d. pažymą Nr. 61/04-1794 (63 b. l.), kad J. B. į Šiaulių tardymo izoliatoriaus direktorių su prašymais ar skundais dėl netinkamų laikymo sąlygų nesikreipė.

Iš administracinėje byloje esančios asmens sveikatos istorijos nuorašo (64–75 b. l.) matyti, kad pareiškėjas, būdamas Šiaulių tardymo izoliatoriuje, į Sveikatos priežiūros tarnybą nesikreipė (71 b. l.).

Pagal CK 6.250 straipsnio 1 dalį, neturtinė žala – tai asmens fizinis skausmas, dvasiniai išgyvenimai, nepatogumai, dvasinis sukrėtimas, emocinė depresija, pažeminimas, reputacijos pablogėjimas, bendravimo galimybių sumažėjimas ir kt., teismo įvertinta pinigais. Neturtinės žalos atlyginimo dydžio nustatymą, kaip ir atlyginimo teisinius pagrindus, lemia šios žalos prigimtis ir objektas. Neturtinė žala atlyginama pažeidus vertybes, kurių įkainoti neįmanoma, ir pasireiškia neturtinio pobūdžio praradimais, kurie negali būti tiksliai apskaičiuojami piniginiu ekvivalentu. Priteisiant neturtinės žalos atlyginimą vadovaujamosi teisingo žalos atlyginimo koncepcija, besiremiančia įstatymo ar teismų praktikos suformuotais vertinamaisiais subjektyviais ir objektyviais kriterijais, leidžiančiais kuo teisingiau nustatyti ir atlyginti asmeniui padarytą žalą, atkurti pažeistų teisių pusiausvyrą ir suponuojančiais pareigą preciziškai įvertinti konkrečios situacijos aplinkybes. Neturtinės žalos prigimtis lemia tai, kad nėra galimybės šią žalą tiksliai

apskaičiuoti, gražinti nukentėjusįjį į buvusią padėtį ar rasti tikslų piniginių tokios žalos ekvivalentą. Neturtinės žalos dydį nustato teismas, o ją patyręs asmuo turi pateikti teismui kuo daugiau ir kuo svarbesnių žalos dydžiui nustatyti reikšmingų kriterijų. Teismas pagal teisinius kriterijus nustato priteistiną neturtinės žalos dydį. Pareiškėjo prašoma atlyginti neturtinės žalos suma vertinama kaip nevaržanti teismo diskrecijos nustatyti neturtinės žalos dydį konkrečioje byloje ir yra tik viena reikšmingų bylai aplinkybių, į kurią teismas turi atsižvelgti. Kriterijai, į kuriuos turi atsižvelgti teismas, nustatyti įstatyme (CK 6.250 straipsnio 2 dalis). CK 6.250 straipsnio 2 dalyje įtvirtintas nebaigtinis tokių kriterijų sąrašas: žalos pasekmės, žalą padariusio asmens kaltė, jo turtinė padėtis, padarytos turtinės žalos dydis bei kitos turinčios reikšmę bylai aplinkybės, taip pat sąžiningumo, teisingumo ir protingumo kriterijai.

Pažymėtina, jog neturtinės žalos dydį pagrindžiančių kriterijų sąrašas nebaigtinis, o kiekvienu konkrečiu atveju pažeidžiama skirtinga įstatymo saugoma teisinė vertybė ir neturtinė žala patiriama individualiai, tai teismas turėtų spręsti dėl materialios kompensacijos už patirtą neturtinę žalą dydžio, aiškindamasis ir vertindamas individualias bylai svarbias neturtinės žalos padarymo aplinkybes ir kitus faktus, reikšmingus nustatant tokio pobūdžio žalos dydį, atsižvelgdamas į įstatyme bei teismų praktikoje įtvirtintus ir teismo šiuo konkrečiu atveju reikšmingais pripažintus kriterijus. Neturtinės žalos atlyginimo teisinius pagrindus, dydžio nustatymą lemia šios žalos prigimtis ir objektas. Sprendžiant dėl neturtinės žalos dydžio, atsižvelgtina ir į tokias reikšmingas bendro pobūdžio aplinkybes, kaip bendrą šalies ekonominę situaciją, pragyvenimo lygį bei bendruosius teisės principus.

Atsižvelgus į pareiškėjo patirtus nepatogumus, kurių intensyvumas viršijo neišvengiamai kalinimui būdingus nepatogumus ir kurie žemina žmogiškąjį orumą, sukelia dvasines kančias, į kitus pirmiau minėtus teismų praktikoje įtvirtintus neturtinės žalos dydžio nustatymo kriterijus, vadovaujantis sąžiningumo, teisingumo ir protingumo kriterijais, darytina išvada, kad pareiškėjas patyrė neturtinę žalą (dvasinius išgyvenimus, nepatogumus, pažeminimą), kuri negali būti kompensuojama vien tik pareiškėjo teisių pažeidimo pripažinimu.

Pažymėtina, jog byloje nėra duomenų, kad Šiaulių tardymo izoliatorius būtų sąmoningai siekęs pažeisti pareiškėjo J. B. orumą ar nežmoniška su juo elgtis. Iš bylos medžiagos matyti, jog atsakovas Šiaulių tardymo izoliatorius ėmėsi visų įmanomų veiksmų, kad pareiškėjui būtų užtikrintos kuo palankesnės kalėjimo sąlygos.

Remdamasis išdėstytais argumentais, atsižvelgdamas į pirmiau aptartų faktinių ir teisinių aplinkybių visumą bei į kalinimo neatitinkančiomis teisės aktų reikalavimų sąlygomis trumpą trukmę, į trumpą laiko tarpą, kada pareiškėjui teko tik nežymiai mažesnis kalinimo kameros plotas nei nustatyta norma, į pareiškėjo patirtus nepatogumus dėl jokalinimo sąlygų, pažeidžiančių teisės aktais nustatytą kameros plotą vienam asmeniui, į atsakovo Šiaulių tardymo izoliatoriaus veiksmus, siekiant pareiškėjui užtikrinti kuo palankesnes kalėjimo sąlygas, į bendrą šalies ekonominę situaciją, pragyvenimo lygį, vadovaudamasis protingumo, sąžiningumo ir teisingumo principais, teismas konstatuoja, kad pareiškėjo patirtai neturtinei žalai, kuri kilo dėl netinkamų jo laikymo sąlygų Šiaulių tardymo izoliatoriuje, atlyginti adekvačia suma laikytina 400 Lt, todėl ši suma priteistina pareiškėjui iš atsakovo Lietuvos valstybės, atstovaujamos Šiaulių tardymo izoliatoriaus.

Vadovaudamasis Lietuvos Respublikos administracinių bylų teisenos įstatymo 85–87 straipsniais, 88 straipsnio 1 dalies 4 punktu teismas,

n u s p r e n d ž i a :

Pareiškėjo J. B. skundą tenkinti iš dalies.

Priteisti pareiškėjui J. B. iš atsakovo Lietuvos valstybės, atstovaujamos Šiaulių tardymo izoliatoriaus, 400 Lt (keturi šimtai Lt 00 ct) / 115,85 Eur (vienas šimtas penkiolika Eur 85 ct) neturtinei žalai atlyginti.

Sprendimas per 14 dienų nuo jo paskelbimo gali būti skundžiamas apeliacine tvarka Lietuvos vyriausiajam administraciniam teismui tiesiogiai arba per šį teismą.

Teisėja Laisvutė Kartanaitė